

Webern Anton (1883-1945)

Anton Webern to obok [Albana Berga](#) i [Arnolda Schönberga](#) przedstawiciel tzw. II szkoły wiedeńskiej. Zainspirował silnie powojennych kompozytorów awangardowych

Gdy Anton miał dziesięć lat, zaczął uczyć się gry na [fortepianie](#) i [wiolonczeli](#) oraz teorii muzyki. Po maturze w 1902 r. podjął studia muzykologiczne u samego Gwidona Adlera, które zakończył w 1906 r. uzyskaniem stopnia doktora za pracę o renesansowej [polifonii](#). W 1904 r. rozpoczął czteroletnią naukę kompozycji u sławnego już wtedy [Arnolda Schönberga](#), swojego przyszłego przyjaciela. Wykształcenie muzyczne otrzymał więc Webern wyborne. Pierwsze jego utwory były cyklami [pieśni](#), a w czasie studiów pisał niemal wyłącznie na [kwartet](#) smyczkowy, który uważał za najwspanialszy sposób muzykowania (najważniejszym utworem jest w tym kontekście *Langsamer Satz* z 1905 r.), i na orkiestrę. Oficjalnym dziełem pierwszym (op. 1 w katalogu) Weberna stała się zaś *Passacaglia* na orkiestrę z 1908 r., w której widać już cechy charakterystyczne dla jego dojrzałego stylu.

Zaraz po studiach w 1908 r. Anton objął stanowisko kapelmistrza Teatru Letniego w Bad Ischl, a także został korepetytorem i dyrygentem teatru w Wiedniu. W 1911 r. podążył za Schönbergiem do Berlina, ale — w konsekwencji kłopotów psychicznych — o następne posady dyrygenckie równie często się ubiegał, jak i z nich rezygnował. Dopiero po serii sesji psychoanalitycznych poczuł się lepiej, ale wtedy przerwę w jego karierze wymusiła I wojna światowa.

W 1918 r. Webern osiadł na stałe w Wiedniu. Tutaj dyrygował koncertami Verein für Musikalische Privataufführungen (w latach 1918-22), prowadził też koncerty dla robotników oraz kierował szeregiem chórów robotniczych w ramach Wiener Arbeiter-Symphoniekonzerte oraz Wiener Arbeiter-Singverein. W 1927 r. został stałym dyrygentem radia austriackiego i pozostał na tym stanowisku aż do zwolnienia z powodów politycznych w 1935 r. Występował też poza granicami Austrii, najczęściej w Anglii, Szwajcarii, Niemczech i Hiszpanii. Jego równoległa twórczość kompozytorska poszła drogą stopniowej ewolucji od rozszerzonej [tonalności](#) z *Passacaglii*, przez aforystyczną atonalność i punktualizm środkowych [opusów](#), po przejście [techniki dodekafonicznej](#) od Schönberga i nadanie jej wybitnie indywidualnych rysów.

Lata poprzedzające aneksję Austrii przez Niemcy były dla Webera bardzo trudne. Schönberg wyjechał do Ameryki w 1933 r., w 1935 r. niespodziewanie zmarł Berg. Jego dzieła umieszczono na listach *Entartete Kunst* — sztuki zdegenerowanej, zabroniono ich wykonywania i publikowania. Ale nadal grano ją w Szwajcarii, Ameryce i Anglii. Poświęcił się więc wtedy już tylko kompozycji i prywatnej pracy pedagogicznej, a w 1941 r. został lektorem i korektorem wydawnictwa Universal Edition.

Pod koniec wojny kompozytor uciekł z Wiednia do Mittersill nieopodal Salzburga. 15 września 1945 roku odwiedził swą zamężną córkę, Christine. Gdy wyszedł na werandę by zapalić ulubione cygaro, został przypadkowo postrzelony w brzuch przez amerykańskich żołnierzy i zmarł w drodze do szpitala.

Twórczość Webera nie była doceniona za życia kompozytora. Ten skromny ilościowo i objętościowo dorobek to zaledwie 31 utworów, z czego najdłuższy trwa niewiele ponad dziesięć minut, najkrótszy zaś tylko dziewiętnaście sekund i składa się zaledwie z siedmiu [taktów](#). Do najważniejszych dzieł zaliczyć można *Pięć utworów* na orkiestrę (1913 r.), *Symfonię* (1923 r.), *Wariacje* na orkiestrę (1940 r.), *Pięć utworów* na [kwartet](#) smyczkowy (1909 r.), *Trio smyczkowe* (1927 r.), *Koncert na dziewięć instrumentów* (1934 r.), *Wariacje fortepianowe* (1936 r.), *Kwartet smyczkowy* (1938 r.) oraz [pieśni](#) i dwie [kantaty](#) (1939 i 1943 r.) do słów Hildegardy Jone. Dzieła te okazały się jednak niezwykle ważne z punktu widzenia rozwoju języka muzycznego drugiej połowy [XX stulecia](#).

Anton Webern, Wariacje op. 27

Choć był Webern prekursorem zintelektualizowanego [serializmu](#) (nazwano go nawet „szalonym naukowcem muzyki”), to w głębi serca pozostawał romantykiem. Źródłem głębokiej inspiracji była dla niego natura. Wiele z jego pozornie najbardziej abstrakcyjnych dzieł poprzedzały próby wzorowania utworów na strukturze roślin alpejskich czy też na odniesieniach klimatycznych. Ta zwarta, skrajnie skondensowana muzyka jest także ekspresją niezwykle intensywnych emocji.

dr Katarzyna Naliwajek-Mazurek

Ciekawostki

Nagranie pełnej spuścizny kompozytorskiej Webera trwa tylko 3 godziny i 15 minut i mieści się na zaledwie trzech płytach CD.

Serie dwunastotonowe Webera wyróżniają się specyficznymi właściwościami konstrukcyjnymi. Większość z nich daje się podzielić na symetryczne odcinki zawierające 2, 3, 4 lub 6 elementów (liczby, przez które podzielna jest dwunastka). Czysta matematyka!

[Igor Strawiński](#) mówił o dziełach Webera jako o diamentach — zwartych, olśniewających klejnotach o wielkiej wytrzymałości i przenikliwym blasku.

Do posłuchania w Kanonie Muzykoteki Szkolnej:

- [Wariacje op. 27](#)